

**Výbor z poezie
z let
1980–2017**

Zbigniew Chojnowski

Zbigniew Chojnowski

Výbor z poezie
z let
1980–2017

© Doc. PhDr. Libor Martinek, Ph.D.

ISBN 978-80-88463-20-7 (pdf)

ISBN 978-80-88463-21-4 (ePub)

ISBN 978-80-88463-22-1 (mobi)

Obsah

O autorovi (<i>Libor Martinek</i>)	10
MAZURSKÉ ODJEZDY	11
Úvodem (<i>Zbigniew Chojnowski</i>).....	12
Pohyb.....	13
Užitečnost.....	14
„Co jste zač?“	16
Vůbec ale vůbec	17
Prozřetelnost.....	18
U hrobu Immanuela Kanta	19
Mazurské odjezdy	20
Nad Śniardwami	21
Vůně nakousnutého jablka	22
Z dopisů mému dětství	23
Dvě básně o paměti	26
Připomněl jsem si	27
Na kopci u jezera.....	28
Zamrzlé jezero.....	29
Předjaří	30
Brodění ve Śniardwách	31
Śniardwy.....	32
Západ nad jezerem	33
Odrazy	34
Ostří.....	35
Bříza před domem	36
Překročení.....	37
Ta malá letní jabloň.....	38
Za stodolou.....	39
V lese.....	40
Pálení zaživa.....	41
Jsi vždy	42
Návrat do nenávratna	43
Dům a obava.....	44
Zazděný	45
Křik racka.....	46
Než jsem odešel do země Nód	47
Návštěva	48
U Grużewských	49
Na polní cestě	50
Dvě básně o zemi	51
Požár.....	52
Dýchání	53
Rytmus Śniardw	54
Snění.....	55
Nad jezerem za svítání nebo za soumraku	56
V první zemi.....	57
Jako Antaios	58
Můj rodokmen.....	59
Narozeniny	60
Místo narození.....	61
Výmoly.....	62
Na začátku	63

V Jeruzalémě	64
V kuchyni	65
Konec prázdnin	66
Guty	67
Na štíhlém sloupku z betonu	68
Silnice se kroutila, v javorech se hromadilo světlo	69
Tenkrát v Nových Gutách přestali	71
Vracím se k výhybce – na území močálů	72
Dvorek a chlév Mocarských od cesty	73
Usedlost Gogołowských byla otevřená	74
Mezi sítí hřiště a lípou u školy	75
Výpary na vysušeném mokřadu u Gruzewských	76
Nad Pisiaky černá pavučina	77
Kolem Zabielských po požáru	78
Gogołowiané, černí ptáci pod korouhví	79
Naše šedivá země	80
Nemluvy	81
Renata	86
Dopis od Orfea	90
Jara	91
Básně o naději	95
Paměť	100
Nénie	102
Co se vznáší	103
Logos	104
Krutynia	106
Nedá se srovnávat	108
Historikovi	109
Mezi cáry země	110
Tatarský den	111
Dědeček Josef	112
Z nebe	113
Krása Mazur	114
Šťavnatá vůně	115
Staré názvy	116
Konec října v Mrągowu	117
11. prosince 2000 v Piszi	118
Hledisko	119
15. prosince 2006 v Ełku	120
Michał Kajka	121
Odvítání	122
Jezera	123
Mazurské odjezdy i návraty (<i>Libor Martinek</i>)	130
MAZURSKÉ DĚDICTVÍ	140
Nastal čas	141
Den	142
Probouzí se	143
Na konec roku	144
Počítadlo	145
Výtah	146
Tady	147
Nevíra v umění	148
Kmeny	149

Moje Naděje	150
Ve 20. století (báseň, která by dříve byla politická).....	151
Naše dědictví	152
Říjen 1992	153
Za krajkovým vzorem koruny	154
Nedopatření	155
Kdo	156
Do dýmu	157
Letí	158
Kdo vidí lidi	159
Rádio	160
Bližní	161
Byt	162
Terry	163
Konec února	164
Konec světa	165
Další den.....	166
Někde v nás	167
Pohyb.....	168
Staré názvy	169
Jaký je v tom rozdíl?	170
Odešlého	171
Augustów	172
Žil déle.....	173
Na pohřbu Gogołowského.....	174
Opustit porážku	175
Epithalamion	176
Listopad 2007.....	177
Květnová procházka po bałdzském lese.....	178
Před Helenčiným narozením	179
Dopis	180
Jméno Yeti	181
Ze Svaté Lipky	182
Následování z Krista	183
V okolí Węgajt	184
Pohled oknem vagonu u Kowalewa	185
Mazurské dědictví	186
VIDITELNÝ OBZOR.....	190
Úsvit se včera zajívil	191
Co se zvedá.....	192
<i>Przykop.....</i>	193
Vyjdi.....	194
Vyjdeš na svobodu	195
Kolem kapličky	196
1. *** <i>Koule jmelí</i>	196
2. <i>Květnové (1)</i>	196
3. <i>Květnové (2)</i>	197
4. <i>Kaplička bez figurek</i>	197
5. <i>Výklenek</i>	198
<i>Nahý jako vzduch</i>	199
V přechodu	200
Síto	201
Nahý	202

Opeření	203
Nic nepohne.....	204
Dřevěnění	205
Byl jsem v šoku.....	206
Štěstí	207
Který neexistuje.....	208
V této hodině	209
Můžeš	210
Dopis Eurydice	211
Usedlost.....	212
Počasí	213
Dopis Eurydice	214
Stesk	215
Věnováno M.	216
Já nevidomý.....	217
Odstraněno z cesty	218
Viditelný obzor.....	219
Nad vesnicí.....	220
Jaro 2006	221
Pohlednice z Toruně.....	222
Mikołów	223
Postavy Vídně	225
Z kajaku na Bílém jezeru	227
Otevřeným oknem v Bielsku-Bialé	228
Je třeba poezie	229
„Co jste zač?“	230
Ke konci léta.....	231
Domácí archiv	232
Vesmír jsou přesýpací hodiny	233
Stín a vidlice.....	234
Je třeba poezie	235
Užitečnost.....	236
Tak blízko.....	237
Nářky	238
Malí věstci	239
Trén XXI.	240
Nénie	241
Odešel?	242
24. dubna 2014 (vyprávění veršem).....	243
Návrat z vyhnanství.....	248
Otazník	250
Při-Pomenutí Norwida.....	251
Žalozpěv	252
VŽDY JE NĚKDE NOC	253
I. Do tmy	254
1. Dalekozrací	255
2. Bud' pochválena chvíle	255
3. (Zásadní otázky)	255
4. Ujišťuješ se... ..	255
5. (Nehříšník).....	256
6. (Hráči na počítači)	256
7. Uspokojuješ smysly co nejdříve.....	256
8. Tvoje víra je rozbředlá	256

9. Přestal jsi věřit snům	257
10. Předpovědi, sliby, reklamy	257
11. Dobře je tomu, kdo dokáže	257
12. Noc trvá	257
13. Pokud žiješ ke smrti	258
14. Kdo navždy zapomněl	258
15. Umíráš	258
16. Jsem vděčný, vděčný za to vše	258
17. Po vyhasnutí mého vědomí	259
18. Uklidňuješ se fluorescencí	259
19. Kdo? Kdo! No, kdo	259
20. Jaký je Tvůj znak	259
21. Nenávist znečitlivuje	260
22. Připouštím si	260
23. Napiš, popiš, přepiš se!	260
24. Dobro je směšné!	260
25. Ve tmě	261
II. Jobovy okamžiky	262
Nasycení	263
Počátek Knihy Úrody stále trvá	264
Odpověď na pozvání	265
Kdo uvolňuje	266
Staré světlo	267
Na starý rok	268
Za noční bouřky	269
Každý	270
(O)čekávání	271
„Budeš žít navždy v naší paměti“ (báseň k vlastním narozeninám)	272
Návrat bez návratu	273
Moje modlitby	274
Žít:	275
III. S nocí na hlavě	276
Krakov	277
Stopy	278
Mýtina	279
Snílek	280
Jsi proroctví	281
S nocí na hlavě	282
Scéna ze života rybářů	283
Sv. Šebestián	284
Jaká láska	285
Veřejné bezpečí	286
Osvětím	287
Němí z Jedwabneho	288
Hitler, jezuita, Celan	289
Dědeček Josef	290
Kazimiera Grądzka	291
Jan Grądzki	292
Jiná gravitace	293
Mučednictví	294
Ve 20. století (v němž by tato báseň byla politická)	295
Lvov	296
Potkávám Igora Hrywnu	297
Poláci a Němci se potkávají na Rybím trhu	298

Ranní zpráva: 17. října 1978	299
Stránka z nezapsaného dne: 13. prosince 1981, neděle.....	300
Katastrofa	301
Oslavy.....	302
Celá pravda.....	303
Muzeum a obraz krajiny.....	304
* * * <i>Ten, kterého znám</i>	305
Stále méně	306
Předtím	307
U hrobu Immanuela Kanta	308
Přílohy	309
<i>Autoportrét v rámečku noci</i> – Piotr Michałowski	310
<i>Básník v zemi Nód</i> – Stanisław Burkot.....	312
<i>Česká recepce básníka z Olštýnu Zbigniewa Chojnowského</i> – Libor Martinek	319
Ediční poznámka – Libor Martinek.....	321
Prameny a literatura	322
Elektronické zdroje	322
Abstrakt – Libor Martinek	323

O autorovi

Zbigniew Chojnowski se narodil 30. 5. 1962 v Orzyszi (Polsko). Je básníkem, literárním historikem a kritikem.

Vydal sbírky básní *Śniardwy* (1993), *Cztery strony domu* (1996), *Prześwit* (2002), *Ląd gordyjski* (2006), *Rozwidlenia* (2008), *Kamienna kładka. Wiersze wybrane z lat 1980-2011* (2012), *Bliźniego, swego* (2012), *Widny kres* (2017), *Zawsze gdzieś jest noc* (2018), *Tyle razy nie wiem* (2022) a sbírku veršů pro děti *Mam pytanie. Wiersze dla Witka i innych dzieci* (2002).

Jeho poezie byla přeložena (kromě do češtiny) také do angličtiny, bulharštiny, francouzštiny, litevštiny, makedonštiny, němčiny a ruštiny. Přispěl do sborníků *Antologia nowej poezji polskiej 1990–1999: Gdzie jeziora syte przestrzenią obłoków: Suwalszczyzna w poezji* (1998), *Es ist Zeit, Wechsle die Kleider! Stimmen aus Polen* (Dresden 1998), *Terra Nullius. Un anthologie de la poésie polonaise contemporaine de Varmie et Mazurie* (Bedee, 2004). Cykly jeho veršů se staly součástí alb fotografií Mieczysława Wieliczko *Olsztyn* (2006) a *Olsztyn, Impresje* (2011).

Vydal autorské monografie o tvorbě Michała Kajky, Anny Kamieńské a Jarosława Iwaszkiewicze, soubory studií *Olsztyn w wierszach* (2003); *Pieśni duchowne i poemata światowe: antologia mazurska* (2004). Rovněž zveřejnil soubory svých studií: *Kanon prywatny: książki poetyckie 1981–2015* (2016); *Odcienie kultury literackiej na Warmii i Mazurach: północne miniatury krytyczne* (2018); *Koloryty ziem pruskich i varia. Północne miniatury krytyczne* (2018); *Czytanie czytania: szkice i noty metakrytyczne* (2020); *Polska tradycja literacka w piśmiennictwie mazurskim. Recepcja i wypisy* (2021) a soubor svých sentencí o literatuře *Tarcze z pajęczyny. Sentencje o czytaniu, poecie, poezji, tworzeniu, wierszu, z dodatkiem* (2022). Připravil polsko-německé vydání básní Michała Kajky *Gedichte* (Berlin, 2003) a jeho *Mały kancjonał mazurski i opowieści ucieszne* (2008).

Jako univerzitní profesor přednáší polskou literaturu na Warمیńsko-Mazurské univerzitě v Olštýnu. Žije v obci Przykop.

Laureát Ceny za básnickou tvorbu v rámci Polsko-německých literárních dnů v Drážďanech. Za sbírku *Prześwit* obdržel Cenu Literárního sdružení v Suwałkách.

Libor Martinek

MAZURSKÉ ODJEZDY

(Výbor poezie z let 1980–2011)

Úvodem

*stojíš-li na břehu jezera
čti básně Chojnowského*

Leszek Aleksander Moczulski

Přišel jsem na svět v roce 1962 v Orzyszi. Okolí Nowych Gut s jezerem Śniardwy se nejprve spojovalo do jediného světa. Uvědomoval jsem si, že také někde jinde žijí lidé, ale zdejší osoby a krajina byly svědky mého zabydlení.

Kdysi jsem si myslel, že nejlépe znám své dětství, místo, kde jsem se učil chodit, pozorovat a mluvit. Opustil jsem Guty, Śniardwy, pobřežní pole a stromy, cestu k blízkým vesnicím a městečkům. Vracely se ve snech, v představách, když jsem byl šťastný, nebo když jsem se něčeho bál.

Souhlasím s názorem, že vlast nacházíme v zákoutích úplného bezpečí. Každá živá bytost staví přístřeší z materiálu dostupného ve svém okolí. Nechci tím říct, že krajina mého dětství byla a je Arkádií. Viděl jsem tady těžce pracující lidi, chudé, ublížené a nemocné. Účastnil jsem se pohřbů starých i mladých osob.

Je obtížné mluvit jasně a vyčerpávajícím způsobem o tom, že celou řadu mých básní utkala paměť prvních čtrnácti let prožitých nad Śniardwami.

„Mazurské moře“ bylo mým Středozezemním mořem. Jako chlapec jsem četl se zájmem *Řecké a římské mýty* Wandy Markowské. Když jsem plul po jezeře nebo se procházel po jeho písčitéch, kamenitých a travnatých březích, ztotožňoval jsem se s hrdiny antických mýtů.

Rád jsem v dětství trávil čas s knihami. Jedna z prvních, na kterou si vzpomínám, byl *Nový zákon*. Koupil jsem ho od kněze, jenž vyučoval katechismus v Gutách. Od té doby začaly Kristův život a Dobrá zpráva doprovázet mé vědomí.

Rád přijíždím do míst, která už dávno znám. Pobytu dodávají energii, umožňují se vnitřně zharmonizovat, vzniká báseň. I když v určitém smyslu všechno, co mi dalo a dává okolí mého dětství, nosím stále v sobě.

Nad sněním o odjezdu vždycky zvítězila a vítězí touha zůstat. Mazury jsou vesmírem, patří do mé duchovní oblasti. Tady jsem pocítil tíhu nevědění i to, že blízké může být zároveň cizí, nebezpečné a neznámé. Utvářejí mě čas minulý, současný a budoucí, strach a víra, vědění i jeho nedostatek.

Důležitý je obsah prožitků, to, čeho se účastním. Závažnějším problémem je využití zkušeností, jejich získávání ve slovech pro budoucnost. Odtud plyne spokojenost a naděje, že uplynulé nějakou svou částí trvá a poslouží něčemu dobrému. Mlýny paměti melou.

Z domu jsem sbíhal po příkrém svahu k jezeru. Břeh prodlužovala kamenná lávka. Stál jsem nebo si sedal na jeho oblé kameny. Obracel jsem se tváří k druhému břehu. Jeho temnou a teplou čáru bylo sotva vidět. Vlny proudící přes kameny vyvolávaly v chlapecké fantazii představu, že pluji na člunu, lodi nebo parníku do vzdálených přístavů. Vystupoval jsem ze sféry dětství a zároveň jsem v ní zůstával.

A dnes hledám sebe skrytého, pluji k již zřetelněji se rýsujícímu břehu, obracím se tváří k osudu, k Nevysvětlitelnému.

Zbigniew Chojnowski

Pohyb

Tam, kde plané ovocné stromy
Vytyčují usedlosti ztracené z očí, ze srdce.
Tam, kde se řady bříz, lip, javorů, dubů
Táhnou podél cest, větvemi vyměřují nebe.
Kde jsou hrady jako velká báje.
Tam, kde věže kostelů prorážejí hluchoněmotu času:
Strachuji se o příznivý neklid, přes obraty a zátarasy pevniny a osudu.

Denní a noční záležitosti se přelévají
Z nepaměti do zapomnění.

Příchozí z blížící se budoucnosti
Prohlíží se ve vyschlém proudu.
Pohne, navlhčí, inervuje jazyk, zemi?